

A kissé bizonytalan jövő

A vonulás kutatása és módszerének technikája sokat változott és változik napjainkban is. Az egyik érdekes kérdés a gyűrűzések jogosultsága, hiszen a műholdas technológia segítségével összehasonlíthatatlanul több adathoz jutunk, viszonylag kisebb energiabefektetéssel. Ám a szisztematikus gyűrűzésnek – bármily hihetetlen – előnyei is vannak. Egyrészt jóval több egyed kerülhet jelölésre, nincs meghibásodási lehetőség, és szintén nem elhanyagolható tényező, hogy kisebb hatással van a jelölt madár életére. A gyűrűzéssel egyfajta olcsó személyazonosítót kap a madár, így akár évtizedekkel később is nyerhetünk adatokat és nemcsak a gyűrűzés helyszínétől való távolsággal kapcsolatban, de a madár életkoráról is. Ez utóbbiról műholdas madaraknál – az adó élettartamából és a madárra gyakorolt esetleges negatív hatásából adódóan – nagyon kis valószínűséggel kaphatunk évtizedeket átölő információt.

A másik jóval fontosabb kérdés – melyre csak lassabban és nehezkesebben tudunk reagálni – a globális felmelegedésből adódó változások témája. A madarak, ha nincs kényszerítő tényező, sok esetben nem vagy csak kisebb távokat mozdulnak el, így a vonulás – mint jelenség – a jövőben egyre ritkább lehet. Ez persze az ő szemszögükből és egyúttal természetvédelmi szempontból akár kedvező fordulatot is jelenthet: így egyszerűbb a madarak biztonságát szavatolni. Ám egy bámulatos természeti jelenséggel is szegényebbek lehetünk... ☺

... a műholdas technológia segítségével összehasonlíthatatlanul több adathoz jutunk, viszonylag kisebb energiabefektetéssel. Ám a szisztematikus gyűrűzésnek – bármily hihetetlen – előnyei is vannak.

MŰANYAG BAGOLY

Sok esetben vonzotta be az erre fogékony madarakat, így ragadozókat is, megkönnyítve a megfigyelők dolgát...

A GYŰRŰZŐ KEZÉBEN

E fiatal, hím szirti sas súlya 3 kg körüli (jobbra)

☺ SZÖVEG ÉS KÉP: TÓTH LAJOS

ÚJ-MEXIKÓ: PUEBLO INDIÁNOK NYOMÁBAN FÉLSIVATAG, KASZINÓ ÉS KUKORICA

A spanyol pueblo szó magyarul falut jelent. Az 1540-ben elsőként érkező spanyolok itt, a Délnyugaton többemeletes épülettömbökben élő őslakókat találtak, akiket pueblo indiánoknak, a falvakat pedig pueblóknak nevezték el

FOTÓ: TÓTH LAJOS

Bizony sokan nem tudják – még itt, az Államokban sem – hogy Új-Mexikó az USA egyik déli állama. Vagy egy negyedszázada ideköltözve, bútorainkat egy általam mexikóinak nézett, alacsony, szőkefekete hajú, barna bőrű, izmos férfi hozta házhoz egy nagy teherautóval. Rakodás közben, látva íjaimat, nyíl-

vesszőimet, tollkoronámat rákérdezett ezekre. „Indián vagyok”, mondtam, régi magyar indiánságomra és íjászmúltamra hivatkozva. A férfi jót nevetett, mondván: „Én vagyok az indián.” Ez volt az első találkozásom egy pueblo indiánnal, amit évekig tartó barátság követett John Romeróval a Jemez pueblóból.

FOTÓ: ISTOCKPHOTO

Déli őslakók

A 20. század első felében leginkább Karl May indiántárgyú könyveiből hallhattunk a pueblo indiánokról. May történetei a fantázia szüleményei voltak, sok néprajzi tévedéssel (például Winnetou nomád apacs léte a pecosi puebloban élt...), de mindez semmit sem változtat a tényen, hogy ezután sokan hősként tekinthettek az indiánokra.

Valójában persze a pueblok népéről a világ akkor szerzett tudomást, amikor Peru és Mexikó meghódítása után a spanyolok újabb expedíciókat indítottak a Mexikótól északra eső területek irányába. Mesés kincsek nyomában járva, 1540-ben Francisco Vasquez de Coronado tábornok csapatai járták be először e vidéket. Ám sem kincseket, sem elfoglalásra érdemes földeket nem találtak. Serege végül – nagy nehézségek árán – 2 év múlva hagyta el dél felé a területet, de az itt elvesztett lovakat megkaparintva és továbbtenyészte a prériindiánok 200 évvel később mint lovas népek erős ellenséget jelentettek a Nyugat meghódítását segítő amerikai lovasságnak.

A spanyol uralom végül csak a 17. század végére erősödött meg, 1821-ben, amikor Mexikó függetlenné vált Spanyolországtól, Új-Mexikó ennek az új államnak lett a tartománya. Az 1846-ban kitört amerikai–mexikói háborúban az amerikai sereg elfoglalta, és Arizonával együtt 1850-ben az USA-hoz csatolták. 1879-ben a vasútvonal elérte Albuquerque-t és 1912-ben Új-Mexikó állami rangot kapott.

Küzdelmes túlélés

A pueblok központi része a plaza, vagyis a tér, ahol a fontos események zajlanak. Ezt övezik a vályogból épült többszintes, lapos tetejű házak, melyek egy része több száz éves. A templom szintén központi helyet foglal el. A falu magján kívül található a modern, amerikai stílusú épületek. A tradíciók tiltják a belső utak aszfaltozását, és a szegénység a csatornázást sem engedi meg. A Földanyával való kapcsolat már csak ezért is meglehetősen szoros...

A pueblo indiánok 85%-a ma a pueblokon kívül él és talál munkát, főleg a fiatalok hagyják ott az ősi életformát. A megélhetés e belső perifériákon korántsem könnyű.

A mezőgazdasági lehetőségek erősen korlátozottak. A terület átlagos magassága 2000 méter, és a felsívatagi klímán az esőzések megbízhatatlanok, igen gyakoriak az aszályos évek. A kukorica szinte egyeduralgoló, ám ez esetben ne a Kárpát-medencei kukoricatáblákra gondoljunk! A növények ásobottal fűrt lyukakból nőnek, 4-5 lépésnyire egymástól. A kibújt kukoricát leginkább az erős szél és a futóhomok veszélyezteti, védekezésül kövekkel veszik körül a töveket, ritkítása ismeretlen, így a növények bozószerűen fejlődnek 1 méteres magasságig. A csövek viszont a talajfelszínen nőnek. A termés betakarításáig a férfiak és a gyermekek idejük nagy részét a termőföldeken töltik, kicsiny, összetakolt épületekben alszanak, és felváltva igye-

MEGTARTÓERŐ

A POW-WOW rendezvények ma is a legjelentősebb közösségi találkozási alkalmak (előző oldal)

A TAOS PUEBLO

híres épületei komoly turistamágnesek (balra)

keznek távol tartani az állatokat a termőföldektől. Van egy kevés lovak és szarvasmarhájuk, de inkább szamarat, kecskét, és főleg birkát tartanak a gyapjújáért. A nagyobb állatok túl értékesek ahhoz, hogy elfogyasszák, így inkább csirke vagy vadászott apróvad kerül az asztalra.

Kaszinó, turizmus, tradíciók

Túl a tradicionális növénytermesztésen, mára az egyik meghatározó bevételi forrás a pueblo indiánok körében is a kaszinóműködtetés, melyhez az USA-ban az indián közösségek kapnak elsősorban engedélyt. Különösen a gyorsforgalmi utak mellett fekvő, vagyis akár a távolabbi városiak számára is könnyen elérhető pueblok számára adott a lehetőség, hogy az új bölényeknek is nevezett kaszinókat üzemeltessék. Ezek bevételei létalapot teremthetnek a falu számára, és enyhíthetik a munkanélküliséget.

Mindezeket a turizmusból származó bevételek egészítik ki. Itt elsősorban a kézművestermékek árusításán van a hangsúly. Igen fontos szereplők az ékszerek, főleg az ezüstműves munkák, bronzszobrok és -plasztikák, de a fazekasság remekei és a szőnyegszövés is komoly bevételt termelhet. Mivel egyre inkább divatnak számít, a Délnyugat városaiiban galériák sokasága kínálja az indián művészeti termékeket.

A falvak jobbra csak a tradicionális ünnepeken nyílnak meg a látogatók előtt. A búcsúszerű, sátras forgatag nyilván nem a hétköznapi faluképet mutatja, és persze a vigadalom sem tart egész éven át.

Így természetesen hiába is keresnénk az Európában oly sztereotip „karneváli” indián büszke alakját. Helyette itt van az anyagi gondokkal küzdő, munkát nem találó, meg nem értett, az indián múlt és az amerikai jelen konfliktusától megzavart, alkoholizmustól meggyötört indián.

A társadalmi egyenlőség ma még igen távoli cél az amerikai őslakók számára. Az előrelépést a szűk látókörű politika, a terméketlen földek, a fejlesztésre fordítható tőke hiánya, az elégtelen egészségügyi ellátás és oktatás, a szegénység és a megtépzott azonosságtudat akadályozza. Akadnak azonban reménykeltő folyamatok is. Az atapaszka navaho nép visszatérése például rendkívül figyelemre méltó. Vannak önálló ipari létesítményeik, és vagy 20 ezren járnak a törzsi főiskolákra és egyetemekre – amelyek a kulturális megerősödésen túl a gazdasági talpraállást is megalapozzák.

Az indián társadalom összetartását persze mindenütt segítik a POW-WOW-k, a nagy közösségi összejövetelek, ahol felidézhetik szokásaikat, emlékeiket és tradícióikat. Az Albuquerque-ben évente megtartott rendezvény – 4 ezer résztvevőjével – a legnagyobb számú az országban! ☺

KASZINÓFÉNYEK

A pueblo-építészet stílusjegyeit hordozó Sandia kaszinó (Sandia pueblo) szálloda is egyben és itt van az állam legnagyobb pókerterme, de azért több ezer játékép is működik a falak között

FORRÁS: CG-ENGRS.COM

SZERZŐINK

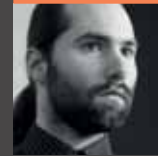
Balázs István „Balu” (1976) ornitológus, mintegy 10 éve foglalkozik ragadozó madarakkal és azok védelmével, eközben számos különleges helyszínt keres fel Földünkön

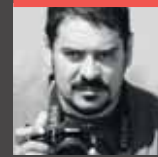
Baranovszky Ádám (1981) a BME-n szerzett építőmérnöki diplomát. Irányító tervezőként hidak és műtárgyak tervezésével foglalkozik. Szabadidejét főleg utazással és fotózással tölti. Legszívesebben tájképeket készít, de újabban az Urbex témakör is felkeltette érdeklődését. További képei: www.facebook.com/baranovszky-photo

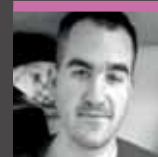
Erdélyi Péter (1960) dokumentumfilm-készítő. A Lomonoszov Egyetem történelem-néprajz szakára járt, számos elemző, főként néprajzi filmet készített világszerte

Francis László (1984) építészmérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képrögzítéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotós-mozgalom egyik fő szervezője

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense, az MTA BTK Régészeti Intézetének tudományos főmunkatársa. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés

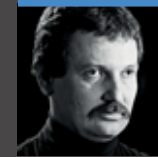
Karácsonyi Dávid (1981) geográfus, szakterülete a terület- és településfejlesztés. Kedvenc tájai a volt Szovjetunió iparvidékei, de hosszabb időt töltött ösztöndíjasként Kelet-Ázsiában is. Az MTA CSFK Földrajztudományi Kutatóintézetének munkatársa

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Sümegei Pál (1960) biológia-földrajz szakos középiskolai tanár, régész, az MTA Doktora. A Szegedi Tudományegyetem Földtani és Őslénytani Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára. Szakterülete a negyedidőszaki környezettörténet, üledékföldtan, malakológia és régészeti geológia

Szabó Béla (1963) hivatásos fotográfus, fotóművész. Nagyrészt természeti és kulturális területen dolgozik. Eddig 22 könyve jelent meg elsősorban a Nyugat-Dunántúl természeti, kulturális és szakrális értékeiről. Rendszeresen vezet fotóworkshopokat www.belafoto.hu, vimeo.com/szabobela

Szirmai Gábor „Esztéta”, mérnöki és újságírói végzettségem van, ami nem sokat ér. Ezzel szemben restaurátorként, muzeológusként azonosítanám magamat. Speciális érdeklődési területem a historikus építészet, a léghajózás, a hangrögzítés, a tengeralttjáró-technika. Életemem, kézirataim a múzeumom leégésekor megsemmisültek. Legmagasabb képzettségem a gőzgépek területén van. A teleket a trópusokon töltöttem, vasúttörténeti bűvárlatokkal.”

Telbisz Tamás (1973) geográfus, az ELTE Természetföldrajzi Tanszékének docense. Kedvenc kutatási területei a karsztvidékek, de a különleges magashegységi területek, vulkánok és a kultúrtájak is vonzzák

Tiner Tibor (1954) közgazdász-geográfus, közel két évtizede gyűjti a Kárpát-medencén kívüli magyar kötődésű európai emlékhelyeket, emlékeket, különös tekintettel a magyar vonatkozású történelmi és kulturális értékekre

FOTÓ: VÉGVÁRI TAMÁS

ÓRSY PÉTER–VÉGVÁRI TAMÁS: TŰZFÖLDI JÉGVARÁZS

Kajakosepedíció a viharos Horn-foknál: az alapképlet egyszerű volt, a megvalósítás korántsem. Mivel a legérdekesebb terület a Tűzföld déli hegyvidéke és a fjordokkal, öblökkel, apró csatornákkal szabdaltszigetvilág, egyértelmű, hogy vízi úton kell megközelítenünk és bejárnunk a vidéket – hasonlóan az örök tengeri vándor-életet élő yahgan és alaculaf indiánokhoz, akik törékeny, favázú, guanakó- vagy fókabőrrel borított csónakjaikon elmerészkedtek egészen a Horn-fok szikláig is.

SZIRMAI GÁBOR: A ROBUR ÚJRA HÓDÍT

A didergő megélhetési riporterek főnökének kékülő ujjbegye lassan felénk lendült az indulás előtti sajtófogadás alkalmával. Nem kellett nagy éleslátás ahhoz, hogy a 173, Szaharába induló Bamako-egység közül miért éppen a mi ordítóan ótvaros gépünket válassza, hiszen Otto von Robur – a gép tulajdonosa – erről minden tekintetben gondoskodott. A jármű tetején ízléses tetőteraszt rendezett be, melynek elemei önmagukban is irritálhatták az ily látképekre kellően nem felkészített polgári lakosságot. A sivatagi utazók kelléktáránaak tekintetében kétségkívül ritkán fellelhető vízisiben és a szintén kísérleti célból odadrótozott snowboardban is lehetett gyönyörködni.

FOTÓ: SZIRMAI GÁBOR

NÁNAY MIHÁLY: VASKAPU – AZ ELÁRASZTOTT MŰLT

FOTÓ: NÁNAY MIHÁLY

A folyamatos vízszintemelés talán leglátványosabb áldozata Ada Kaleh. A sziget lakosságát felszólították, hogy költözzenek el: nagyjából Törökországba távoztak, néhányan pedig a némi török hangulatot még mindig őrző Dobrudzsába. Az épületek egy részét igyekeztek áttelepíteni a Szörényvárnál fekvő Şimian-szigetre, de azok lakosság, állagmegóvás és figyelem híján mára már dűledeznek. A ferences kolostorból lett mecsetet nem helyezték át, így a minaret még jó ideig jelezte, hogy valaha itt volt a talán Jókai „Senki szigetét” is megihető Ada Kaleh.

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtítkár: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titkár: Erőss Ágnes

Szakosztályok:
Biztonságföldrajzi és Geopolitikai Szakosztály, Expedíciós Szakosztály, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Szakosztály, Hegymászó Szakosztály, Oktatás-módszertani Szakosztály, Egészségföldrajzi Szakosztály, Természetföldrajzi Szakosztály, Térképészeti Szakosztály, Turizmusföldrajzi Szakosztály, Földrajztanári Szakosztály

Területi osztályok:
Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. november 15-től határozatlan ideig zárva tart.)

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

Az új sorozat újraindítói (1999):
Dr. Nemerikényi Antal
és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:
Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:
Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerikényi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

DOLOMITOK
2016. július 14.

EUPOLISZ

www.eupolisz.hu

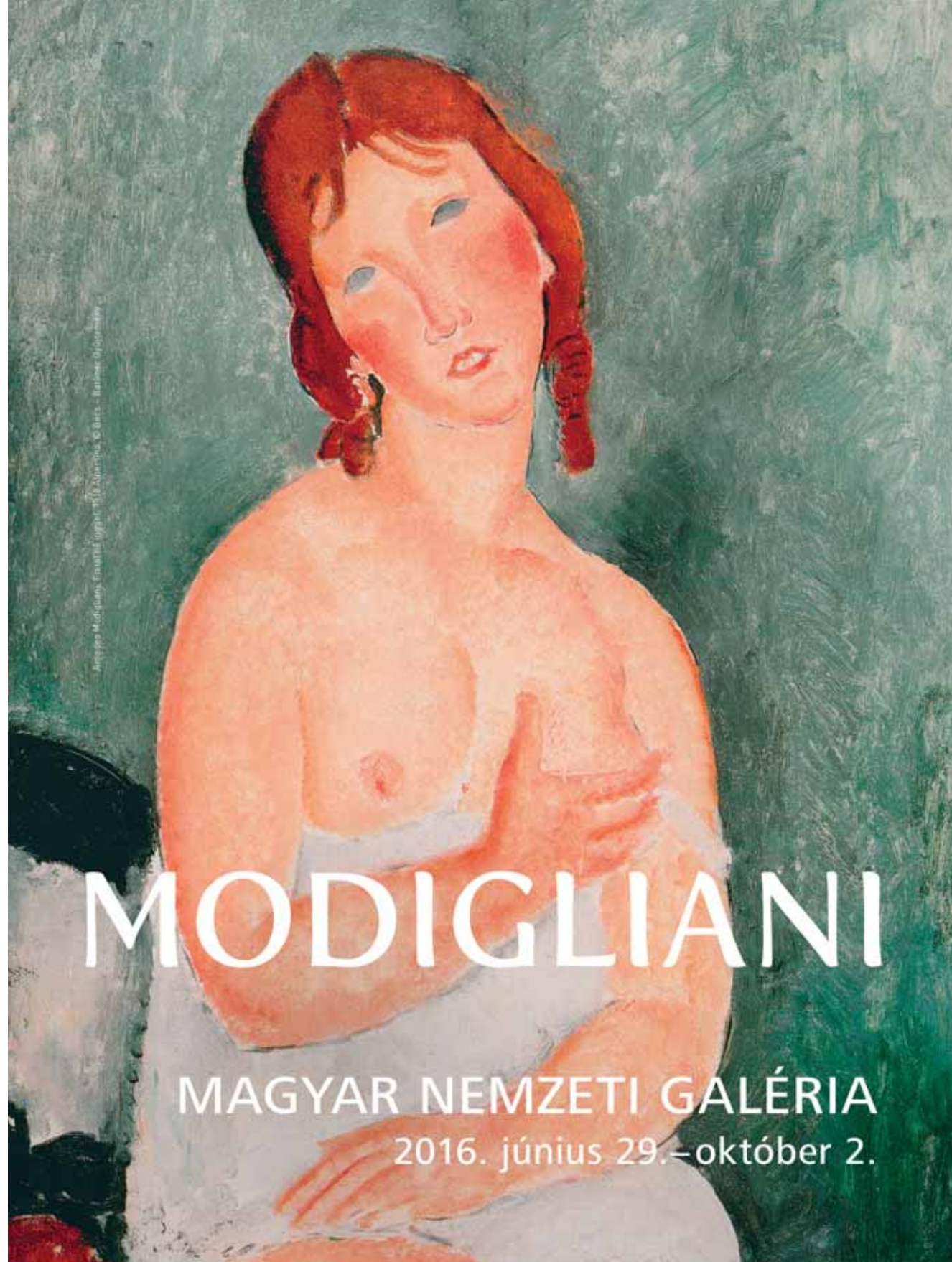
HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

Eupolisz Utazási Iroda

8200 Veszprém, Szeglethy u. 1. | +36/88/871728

Hatósági engedélyszám: U-000463

Armando Modigliani, "Les Femmes d'Alger", 1911. Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris - Paris, France. Reproduction by permission of the Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris.

MODIGLIANI

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

2016. június 29. – október 2.